

ЯН ГУС В ІСТОРІЇ ЧЕХІЇ

Оберська Каріна,

студентка I-го року навчання
історичного факультету
Тернопільського національного педагогічного
університету
імені В. Гнатюка
e-mail: karinaoberska1205@gmail.com

Науковий керівник: **Алексієвєць Леся,**
доктор історичних наук, професор,
кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

У пантеоні героїв кожної нації сяють імена славетних особистостей, які своїми діяннями та вченням здобули безсмертя. Для Чехії таким слугує Ян Гус – філософ, релігійний мислитель, видатний реформатор католицької церкви, ректор Празького університету. Сьогодні, вивчаючи постать Яна Гуса як ідеолога чеської реформації, ми досліджуємо не лише його особистий внесок у долю країни, але й значний вплив на майбутнє Європи.

Діяльність видатного чеського реформатора протягом століть привертала увагу численних дослідників. Їхні праці, написані в різні епохи та представлені різними науковими школами, дають нам можливість глибше зрозуміти цю складну та багатогранну постать. Серед дослідників, які зробили значний внесок у вивчення спадщини Яна Гуса, можна виділити: Жорж Занд, французька письменниця та історикиня, відома своїм романом, в якому вона порівнювала чеського реформатора з французькою національною героїнею. Також Іван Мацек, чеський історик, який досліджував життя та діяльність Яна Гуса в контексті чеського релігійного та суспільного життя XIV ст. Значну увагу постаті Яна Гуса привернув Жан Делюмо, французький історик, який досліджував релігійні уявлення та практики людей в епоху Середньовіччя, що допомагає краще зрозуміти теологічні погляди Яна Гуса. Його прагнення до очищення церкви від корупції та повернення до первісних християнських цінностей здобуло широкий розголос, зробивши Яна Гуса символом боротьби за релігійну та соціальну справедливість.

Окрім того, що він був видатним релігійним реформатором, Ян Гус також відіграв важливу роль у розвитку освіти та культури Чехії. Ян Гус став ректором Празького університету в 1409 р. Він прагнув реформувати університет, позбавити його від впливу католицької церкви та зробити

доступним для людей з усіх верств суспільства. Гус запровадив нові курси з чеської мови та літератури, а також сприяв розвитку чеської наукової думки. Його реформи зробили Празький університет одним із найпрестижніших навчальних закладів Європи. Він написав ряд філософських та теологічних трактатів, які мали значний вплив на розвиток чеської та європейської думки, виступав за повернення до первісних християнських цінностей, критикував зловживання владою католицької церкви та пропагував ідеї свободи слова та думки.

Його постать, овіяна трагізмом і величчю, несе в собі безсмертне послання про незламність духу, прагнення до правди та віру у свої ідеали. Життя Яна Гуса – це не просто хронологія подій, це історія про мужність переконань, стійкість перед лицем несправедливості та невпинне прагнення до кращого світу. Саме він кинув виклик могутній католицькій церкві, виступаючи проти корупції, зловживань владою та відступництва від первісних християнських цінностей. Його ідеї, сповнені щирості та любові до людей, знайшли відгук у серцях багатьох, поклавши початок чеській реформації та надихнувши реформаторські рухи в усій Європі.

Цікаво простежити, як принципи діяльності Яна Гуса формувалися під впливом Джона Вікліфа, відомого англійського реформатора XIV ст. Важливо зазначити, що хоча Гус був послідовником Вікліфа, він не сліпо переймав його ідеї. Гус мав власні погляди на релігійні та соціальні питання, які ґрунтувалися на його особистому досвіді та вивченні Святого Письма. Проте, безсумнівно, що Вікліф відіграв значну роль у формуванні світогляду Гуса. Обидва реформатори критикували зловживання владою католицькою церквою, виступали за повернення до первісних християнських цінностей та підкреслювали важливість Святого Письма як єдиного джерела віри. Обоє вони вважали, що продаж індульгенцій є не біблійним і корумпованим способом збагачення церкви. Гус і Вікліф вірили, що Святе Письмо є єдиним непогрішним джерелом віри, а не папські декрети чи традиції. Обидва реформатори критикували багатство та розкіш духовенства і виступали за життя в бідності та простоті. Гус і Вікліф вважали, що люди мають право слухати проповіді та читати Святе Письмо своєю рідною мовою. Однак, окрім спільних ідей, існували й певні розбіжності між ними. Наприклад, Гус не поділяв крайніх поглядів Вікліфа щодо таїнств, таких як євхаристія. Також він був більш обережним у своїх політичних заявах, намагаючись уникати прямих закликів до повстання проти влади. В цілому, вплив Вікліфа на Яна Гуса був значним і багатограним. Ідеї англійського реформатора лягли в основу власних реформаторських поглядів Гуса, які згодом відіграли важливу роль у розвитку чеської реформації та європейської історії загалом. Тому і важливо досліджувати зв'язок між цими двома постатями, щоб глибше зрозуміти їхні ідеї та їхній вплив на релігійне та суспільне життя Європи XIV–XV ст.

На жаль, теологічний факультет Празького університету, замість пошуку істини, засудив Яна Гуса як єретика. Його звинуватили в помилках, які кидали виклик авторитету церкви та ієрархії, у підриві віри в таїнства, святих та відпущення гріхів. А вже 4 грудня 1414 р. його ув'язнили, кинувши до темниці Домініканського монастиря. Проте, навіть у кайданах Гус не мовчав. Він писав, ділився своїми думками, створюючи твори, які й досі вражають глибиною та щирістю: «Про трьох людських ворогів», «Про любов до Бога».

6 липня 1415 р. на Яна чекала жорстока кара, адже міська рада Констанци засудила його до спалення на вогнищі.

За ним прийшов Мартін Лютер, чий потужний голос зрушив основи католицизму, розпочавши епоху Реформації. Гуситські війни стали відлунням реформації, були вони жорстокі і кровопролитні, але стали лише прелюдією до ще масштабніших релігійних конфліктів, які охопили Європу після виступу Мартіна Лютера.

Наслідки Реформації розкололи континент на два ворогуючі табори: католиків та протестантів. Релігійні суперечки вилилися у криваві битви, що забрали життя мільйонів людей. Проте, вони відіграли значну роль у розвитку чеської історії та становленні європейської реформації. Ян Гус, трагічно загиблий на вогнищі, став символом боротьби за свободу думки та право на власні переконання. Його історія – це застереження про те, до чого може призвести сліпа віра в догми та нетерпимість до інакомислення. Гус не здобув перемоги за життя, але його ідеї продовжували жити, надихаючи людей протягом століть. Його спадщина – це заклик до критичного мислення, до прагнення до істини та до мужності відстоювати свої переконання, навіть перед лицем несправедливості.

Висновки. Історія Яна Гуса та гуситських війн – це не просто розповідь про минуле. Це нагадування про те, що боротьба за свободу духу, справедливість та рівність ніколи не закінчується. Ідеї, за які боровся Гус, залишаються актуальними й досі, адже вони є основою демократичного суспільства та свободи особистості. Вивчення спадщини Яна Гуса та гуситських війн може допомогти нам краще зрозуміти минуле, сьогодення та майбутнє. Воно може навчити нас бути більш толерантними до інших думок, критично мислити та відстоювати свої переконання мирним шляхом. Ян Гус – це не просто історична постать, це символ вічності людського духу, який неможливо зламати ні вогнем, ні страхом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій: Навч. посібник / В. І. Яровий, П. М. Рудяков, В. П. Шумило та ін. К.: Либідь, 2003. 632 с.
2. Зінько Ю. А., Калитко С. Л., Кравчук О. М., Поп І. І. Нариси історії Чехії. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, 2017. 464 с.

ТРАКТУВАННЯ СМЕРТІ КАТОЛИЦЬКОЮ ЦЕРКВОЮ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Дзюбановська Евеліна,

студентка II-го року навчання

історичного факультету

Тернопільського національного педагогічного

університету

імені В. Гнатюка

e-mail: evelinadziubanovska@gmail.com

Науковий керівник: **Прийдун Степан,**

кандидат історичних наук, доцент,

кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства

Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка

Сучасні популярні уявлення про те яким було ставлення людей до смерті епоху середньовіччя часто є викривленими завдяки медіа та масовій культурі й перебувають далеко від реальності. Люди помирили у всі часи: і тисячу років тому, і сьогодні. Пізнавши ставлення людей обраного часового відрізка до цього явища, ми зможемо наблизитися до глибшого розуміння середньовічної ментальності. Середньовічна людина в першу чергу ідентифікувала себе як християнина, а потім уже як представника тієї чи іншої соціальної категорії. Саме тому особлива увага надана трактуванню смерті католицькою церквою цієї епохи. Усі аспекти життя тогочасного суспільства, проходили скрізь призму релігії. Даного питання у своїх роботах торкалися такі медієвістки як Керолайн Байнум та Стефанія Демчук. За мету було поставлено сформуванню власну ідею про те, яким чином католицька церква у середньовічній Європі трактувала смерть та пов'язані з нею аспекти.

Християнська віра була основою світогляду середньовічної людини, якій було притаманне містичне мислення. Намагаючись зрозуміти, яким чином теологи середньовіччя трактували ті чи інші проблеми, в тому числі, смерть, мусимо враховувати, що схоластика в епоху середньовіччя займала абсолютно панівне становище у науці, філософії, педагогіці, тощо. Схоластичний метод полягав у виведенні синтезу на основі думок висловлених мислителями минулого та в першу чергу змісту Біблії. Святе письмо регламентувало життя та смерть середньовічного індивіда. Християни вважали свої земні тіла тимчасовими й тлінними, сенсом їхнього життя було заслужити місце у раю. В епоху середньовіччя була загальноприйнятою ідея, що з настанням армагедону – душа повернеться